

Н-34

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ УРСР

КРИВОРІЗЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ ІНСТИТУТ

НАУКОВІ ЗАПИСКИ

ВИПУСК III

«РАДЯНСЬКА ШКОЛА»
КИЇВ — 1958

І. В. ХАЗАН,

ст. викладач

З ДОСВІДУ РОБОТИ КЛАСІВ З ВИРОБНИЧИМ НАВЧАННЯМ СШ № 62 м. КРИВОГО РОГА

XX з'їзд КПРС відзначив, що політехнічне навчання в школах здійснюється дуже повільно. В накресленій з'їздом програмі дальшого розвитку системи комуністичного виховання значне місце посідають питання політехнізації. Вони ставляться так, щоб перебудувати навчальну програму шкіл у бік більшої виробничої спеціалізації, дати учням ґрунтовну загальну освіту і разом з тим підготувати їх до практичної діяльності, щоб випускники шкіл, як зазначив товариш К. Є. Ворошилов у промові на XX з'їзді партії, не лякалися «свіжого вітру новобудов».

Школи нашого міста, виконуючи історичні рішення XX з'їзду КПРС, вже домоглися перших успіхів. Насамперед підвищилась якість викладання основ наук. Значно глибше учні знайомляться з науковими основами виробництва в процесі вивчення фізики, хімії, біології, математики, креслення, а також електротехніки, машинознавства. Переважна більшість шкіл має діючі майстерні, обладнані за допомогою шефів — промислових підприємств Кривбасу.

Серед заходів політехнічного навчання все більшого значення набуває організація класів з виробничим навчанням у школах Радянської України. З 1955/56 навчального року вони працюють і в середніх школах № 10 і 62 м. Кривого Рога. В 1956/1957 навчальному році кількість класів з виробничим навчанням в школах міста значно збільшується. Такі класи матимуть ще 12 середніх шкіл. Учні оволодіватимуть професіями слюсарів, фрезерувальників, теслярів, токарів. Значну увагу звернено на підготовку робітників провідних гірничих професій, як, наприклад, кріпильників (СШ № 71), слюсарів по ремонту шахтного устаткування (СШ № 62) та ін.

Певний досвід роботи 8 та 9 класів з виробничим навчанням нагромадила СШ № 62. Вона добилася кращих показників

успішності з загальноосвітніх предметів та виробничої практики.

Узагальненню досвіду роботи класів з виробничим навчанням в цій школі і присвячується дана стаття.

І. ОРГАНІЗАЦІЯ ТА КОМПЛЕКТУВАННЯ КЛАСУ З ВИРОБНИЧИМ НАВЧАННЯМ

Відкриваючи у 1955/1956 навчальному році клас з виробничим навчанням, дирекція школи разом з керівними працівниками рудоуправління імені ХХ партз'їзду насамперед вирішила організаційні питання. Було погоджено, що учні будуть оволодівати професією слюсаря по ремонту шахтного устаткування. Рудоуправління виділило хорошу базу для виробничого навчання — електромеханічні майстерні (ЕММ).

Успішно розв'язавши організаційні питання, дирекція школи розгорнула роз'яснювальну роботу серед восьмикласників та їх батьків.

«Учні! Ваш патріотичний обов'язок — стати до лав трудівників нашого індустріального Кривбасу!»

«Навчання в такому класі — честь для радянського учня!» — під такими лозунгами проводили бесіди вчителі.

Проведені дирекцією збори показали величезний інтерес батьків та учнів до налагодження трудового виховання. Але на зборах були випадки, коли окремі батьки висловлювали думку про те, що учням, мовляв, ще рано процювати — «хай ми починали рано трудитися, — говорили ці батьки, — а їм цього не треба».

Батьки відмінниці навчання Олені Єжової в листі на ім'я директора школи писали про це пізніше так:

«Відверто кажучи, ми, батьки, були проти переходу дочки в клас з виробничим навчанням. Нам здавалося, що вона не зуміє поєднати роботу з відмінним навчанням. Але практика показала, що це побоювання було безпідставним».

Навчатися в цьому класі побажало багато учнів. Однак не обійшлося без того, що окремі батьки забороняли дітям переходити в цей клас, виникали між ними гострі суперечки. І все ж значна частина батьків схвально поставилась до навчання їх дітей у класі з виробничим навчанням.

На добровільних началах було укомплектовано в 1955/1956 навчальному році 8 клас з виробничим навчанням. В поточному 1956/1957 навчальному році він продовжує свою роботу, а також створено новий 8 клас за таким же профілем.

Комплектування цього 8 класу пройшло легше. Це пояснюється передусім тим, що радянські люди, глибоко вивчаючи історичні рішення ХХ з'їзду КПРС, зрозуміли, яке велике зна-

чення має подолання відриву навчання від життя, зміцнення зв'язку школи з виробництвом. Хорошою конкретною агітацією були величезні успіхи нашої славної молоді в боротьбі за високі врожаї на цілинних землях, в будівництві промислових підприємств у східних районах країни та Донбасу. Все це запалює школярів, кличе до героїчної праці на благо народу. Під впливом цих могутніх факторів змінюють свої погляди на працю дітей і батьки.

Класи з виробничим навчанням — це звичайні за віком учнів класи. Поряд з юнаками, навчаються в них і дівчата. У 9 «а» класі навчається 16 хлопців та 11 дівчат — діти гірників, рудникової інтелігенції. До класу приймалися учні незалежно від того, чи навчалися вони на «5», «4» або «3». Дехто з учителів мав намір укомплектувати ці класи лише з учнів, які навчалися на трійки. З цього приводу виникло немало гарячих дискусій. Колектив школи у комплектуванні класів з виробничим навчанням керувався марксистсько-ленінським положенням про необхідність поєднання навчання з виробничою працею для виховання повноцінних громадян соціалістичного суспільства. Адже тільки при цій умові можна всебічно виховати підростаюче покоління. Отже, виробнича праця потрібна для кожного учня незалежно від його знань.

В класах з виробничим навчанням є певна кількість хлопців та дівчат, які мають намір після закінчення десятирічки вступити до вузу. Але ясно одне — ким би вони не стали в майбутньому, їм добре допоможуть прищеплені трудові навички. Безумовно, вищі учбові заклади одержать значно краще поповнення, ніж тепер. Тому слід, на наш погляд, ширше ставити питання про мету і завдання класів з виробничим навчанням.

Вони повинні давати підготовлене поповнення для промисловості, сільського господарства, а також середнім професійним та вищим учбовим закладам з відповідного профілю. І цілком поділяючи думку щодо статті газети «Правда» «Школи робочей і сільської молодежи»¹, де йдеться про надання пільг випускникам цих шкіл при вступі в середні професійні та вищі учбові заклади, ми висловлюємо побажання, щоб такі ж пільги мали випускники середніх шкіл, які проходили виробниче навчання, якщо вони вступають до вузів з відповідного профілю.

II. ОРГАНІЗАЦІЯ ТА ПРОВЕДЕННЯ ВИРОБНИЧОГО НАВЧАННЯ

В електромеханічних майстернях, де проводиться практичне виробниче навчання, довелося збільшити кількість робочих місць, пристосувати їх до росту кожного учня окремо. Керів-

¹ Передова газети «Правда» від 13. XI 1956 р.

ництво практикою доручили кваліфікованим спеціалістам — інженеру т. Невструєву та майстру т. Калюжному, які самі працюють безпосередньо в майстернях.

Робітники охоче допомагають учням. Бригада слюсарів на чолі з т. Пирожком, яка систематично перевиконує норми на 130—150%, знаходить час, щоб допомогти учням в набутті ними необхідних знань та навичок у слюсарній справі.

Робочий день в ЕММ закінчується в 17.00. Після цього керівники практики готують для учнів виробничі завдання і матеріали. Рівно о 18-й год. починають працювати школярі. Залежно від характеру одержаного завдання вони працюють індивідуально або бригадою на чолі з учнем — кращим виробничником.

Треба сказати, що ми не використовуємо ще в достатній мірі шкільні майстерні для потреб виробничого навчання по тих професіях, по яких це можливо. Майже вся навчальна програма з виробничої практики по підготовці слюсарів у 8 класі (перший рік навчання) може бути вивчена та закріплена на базі шкільної майстерні. Таку організацію першого року виробничого навчання має намір тепер здійснити колектив СШ № 33 (директор школи — заслужений учитель республіки Ф. Ф. Романенко), де є добре обладнані майстерні.

Учні 9 класу СШ № 62 продовжують у 1956/1957 навчальному році вивчення теорії слюсарної справи та беруть безпосередню участь у ремонті шахтних механізмів, зокрема породонавантажувальної машини «ПМЛ-5» та електромоторів. Розбирання, складання окремих вузлів машини, її ремонт — все це сприяє розширенню політехнічного кругозору учнів.

В минулому році спостерігався розрив між теоретичним та практичним виробничим навчанням. Учні ще не вивчали по теорії «ПМЛ-5», а їм вже треба було її ремонтувати. У восьмикласників виникло багато незрозумілих питань. Життя підказало, що цей недолік треба усунути, однак повністю цього ще не зроблено.

Ми приєднуємось до думок, викладених у статті т. Назимова «Школьник в цехе»¹ в тій частині, де йдеться про зв'язок теорії та практики виробничого навчання. У зв'язку з цим виникає цілий ряд питань про характер зв'язку теорії та практики виробничого навчання, а також основ наук та виробничого навчання. Чи можливо ознайомити учня з усім тим, що він зустріне на виробництві? Здається, що ні. Не маючи на увазі дати відповідь на ці важливі питання, звертаємо увагу на такий характерний факт. В електромеханічних майстернях учні спостерігали, як робітники, користуючись голкою та ниткою, встановлюють полярність полюсів статорних обмоток електромотора. На наступному уроці фізики учні запитали про це вчи-

¹ И. Назимов, Школьник в цехе, «Литературная газета» від 25. X 1956 р.

теля, який, базуючись на знаннях учнів, одержаних ще у 7 класі, пояснив дане явище. Отже, перебування на виробництві підштовхує до глибокого вивчення основ наук. Вчителям, особливо фізики, треба дуже багато працювати над собою, щоб задовольнити потреби виробничого навчання.

Для тіснішого зв'язку теоретичного та практичного виробничого навчання бажано, щоб викладання теорії та загальне керівництво виробничим навчанням здійснювала одна і та сама людина, як цього добилися в СШ № 10.

Виходячи з умов школи, в якій старші класи працюють в другу зміну, та умов базового підприємства, в СШ № 62 було вирішено для виробничого навчання відвести три дні по 2 год. Учні в ці дні мають 4 уроки з загальноосвітніх предметів, після чого: один день 2 год.— теорія виробничого навчання, яка проводиться за класноурочною системою, а інші два дні по 2 год.— практичне виробниче навчання. В СШ № 10 на виробниче навчання відведено за розкладом один робочий день на тиждень. Такі самі організаційні форми мають місце також і в інших містах і селах республіки¹. Яка з них все-таки більше відповідає завданням навчально-виховної роботи школи та виробничого навчання?

З приводу цього поділимося деякими спостереженнями, маючи на увазі, що: по-перше, вибір тієї або іншої організаційної форми виробничого навчання залежить не тільки від школи, а й від базового підприємства, його специфіки, кількості верстатів, змін, завантаженості керівників практики; по-друге, виробниче навчання не повинно порушувати загального повсякденного режиму учня, школи.

Ми вважаємо, що там, де є можливість, треба дотримуватись тієї організаційної форми виробничого навчання, яка дозволяє рівномірно розподілити його по окремих днях тижня (через день 2 год.), яку введено в розклад і яка не порушує режиму шкільного життя учня. Такий розподіл краще впливає на закріплення набутих умінь та трудових навичок школярів. Ми також спостерігали, що учні, які проходять виробниче навчання один день на тиждень, з'являються наступного дня на заняття, як після вихідного дня. Можливо це є однією з причин деяких порушень дисципліни, які на жаль, ще трапляються в 9 «а» класі з виробничим навчанням в СШ № 10.

Якість виробничого навчання, його виховне значення в значній мірі залежить також від наявності достатньої кількості робочих місць. Вибираючи те чи інше підприємство як базове, треба звернути особливу увагу на те, чи є там змога забезпечити учнів верстатами, матеріалами, дати їм можливість практично оволодіти професією.

¹ В. Г. Лук'яненко, Більше уваги роботі класів з виробничим навчанням, журн. «Радянська школа», 1956, № 9, стор. 39—42.

В деяких школах нашого міста виробниче навчання не дає ще повного ефекту і перш за все тому, що учні не завантажені на виробництві весь час корисною роботою. Вони більше спостерігають, ніж працюють (СШ № 10) ¹.

Учні 8 «а» та 9 «а» класів СШ № 62 раціонально використовують свій час в майстернях рудника. Це привчає до організованості. За весь час виробничого навчання тут не було пропусків без поважних причин.

Якість виробничого навчання залежить також від того, яке взагалі воно посідає місце в навчально-виховній роботі школи.

В СШ № 62 питанням політехнізації приділяється значна увага. Добре обладнано фізичний кабінет, який забезпечує широке проведення експериментів та демонстрацій на уроках, лабораторних робіт. Вчителі проводять екскурсії, вимірювальні роботи на місцевості. Школа має гарну пришкольню ділянку.

Вчителі і раніше наводили приклади з виробничого оточення, знайомили учнів з чудовою гірничою технікою під час екскурсій.

Введення ж виробничого навчання вимагає, щоб ця робота була постійною, глибокою та творчою. Тепер кожний учитель дисциплін політехнічного циклу повинен на уроках задовольняти і виробничі інтереси учнів — розкривати по мірі сил та можливостей наукові основи також і тих виробничих процесів, з якими учні зустрічаються на підприємстві.

Відвідування автором даної статті уроків фізики показало, що учні класу з виробничим навчанням свідоміше засвоюють навчальний матеріал тому, що в них більше життєвих спостережень, набутих в трудовому процесі. Так, на уроці по темі «Похила площа. Важіль. Домкрат» школярі в ході закріплення програмного матеріалу наводили багато прикладів з своєї виробничої практики. Учень Кашинський розповів, як користувався домкратом під час ремонту породонавантажувальної машини, а учень Потапенко — про те, як закріпити деталь в лещатах, та інші приклади. В паралельному ж класі учні хоч і зрозуміли матеріал, але наведені ними приклади не були такими конкретними і, за деяким винятком, безпосередньо не пов'язувалися з виробництвом.

Відвідуючи учнів під час їх роботи в майстернях, вчитель фізики т. Рабінович зробив перевірку їх знань з цього навчального матеріалу. Учні його засвоїли не лише теоретично, а й набули певного вміння та навичок. І в цьому, безсумнівно, одна з переваг виробничого навчання.

На уроці фізики в 9 «а» класі по темі «Лінійна та кутова швидкість обертального руху» учитель при поясненні спирався на вивчене учнями з теорії та практики виробничого навчання.

¹ Йдеться лише про виробниче навчання на протязі навчального року. Літня виробнича практика в цій школі проведена значно краще.

Він розкрив фізичну основу обертання свердел різних діаметрів у свердлильному верстаті та шестерень різних діаметрів в породоуламтажувальній машині.

Для закріплення ставились і такі питання:

У якого з свердел (тонкого чи товстого) зовнішня частина обертається з більшою швидкістю?

Яке з них буде робити більше обертів? У якого з них буде менший період обертання? Однакова чи різна кутова швидкість свердел різного діаметра?

На всі ці питання переважна більшість учнів давала вірні і, головне, глибокі відповіді. Дев'ятикласники також наводили приклади напряму швидкості при обертальному русі, з якими вони зустрічалися на виробництві (заточка інструментів тощо).

Таким чином, учитель намагався на уроці розкрити учням наукову основу цілої низки питань техніки, з якими ті зустрічаються на виробництві. Для поглибленого засвоєння фізики він вмів користуватися знаннями, здобуті школярами в процесі виробничого навчання.

Отже, зв'язок між викладанням основ наук та теорії і практики виробничого навчання треба розглядати як процес взаємозв'язку. Це досягається тоді, коли вчителі предметів політехнічного циклу добре обізнані з виробництвом, на якому вчать їх вихованці, а викладачі теорії виробничого навчання — з програмами предметів політехнічного циклу.

Про якість знань фізики в 9 «а» класі свідчить також проведена в I кварталі 1956/1957 навчального року контрольна робота. Учні розв'язували дві задачі на визначення ваги тіла, що обертається, та лінійної швидкості. Для порівняння наслідків контрольної роботи ми наводимо дані класу з виробничим навчанням та паралельного класу. Слід врахувати, що фізику викладає в обох класах один і той же вчитель, а також те, що ці класи мають різну кількість тижневих годин з фізики.

Наслідки контрольної роботи можуть бути зведені в таку таблицю:

Клас	Кількість учнів	Кількість тижневих годин з фізики	Оцінки з контрольної роботи				
			5	4	3	2	1
9 „а“ клас з виробничим навчанням	27	3	9	9	6	3	1
9 „б“ клас без виробничого навчання	24	4	9	2	7	6	—

Звичайно, не можна робити остаточних висновків по одній контрольній роботі, але слід погодитися з учителями, що знан-

ня учнів класу з виробничим навчанням не лише кращі за оцінками, а й тим, що мають більш свідомий, активний характер.

Значну увагу приділяє виробничому навчання вчитель математики т. Барабанова Н. А. На уроках математики учні розв'язують задачі виробничого змісту. Звертається увага на свідоме розуміння результатів. Ось, наприклад, школярі одержали відповідь, що діаметр деталі дорівнює 100 мм. Учитель говорить: покажіть кожний, що це за деталь? Перші спроби восьми- і дев'ятикласників свідчили про те, що окомір учнів дуже слабо розвинений. Тепер вчитель систематично працює над усуненням цієї хиби.

Учитель при кожній нагоді підкреслює практичне знання теорем, формул.

Розпочали роботу в напрямі зв'язку викладання з виробничим навчанням вчителі хімії, креслення.

Як видно, вчителі СШ № 62 прикладають багато зусиль, щоб виконати рішення XX з'їзду КПРС про перебудову програми школи в бік більшої виробничої спеціалізації.

Помітно виріс інтерес учнів школи до техніки. В СШ № 62 систематично демонструються науково-популярні та технічні фільми — «Двигуни внутрішнього згоряння», «Електротранспорт», «Польот на місяць» та багато інших, якими школу охоче забезпечує Дніпропетровський обласний інститут удосконалення вчителів.

В школі регулярно працює радіовузол. 9 «а» клас видає стіннівку «Знання — сила», в якій висвітлюються новини техніки. Поліпшили роботу також технічні гуртки.

Керівництво школи, педагогічний колектив розуміє, що це тільки початок. Розроблено докладний план, яким передбачено встановлення більш тісного зв'язку між викладанням основ наук та трудовою діяльністю учнів. Серед цих заходів — взаємовідвідування вчителями уроків фізики, математики, креслення та теорії виробничого навчання, відкриті уроки з теорії виробничого навчання. Викладач теорії виробничого навчання включився в роботу методоб'єднання. Батьківський комітет намітив заслухати інформацію керівника практикою учнів інженера т. Невструєва та ряд інших заходів.

III. ЗМІНИ У ВИХОВНІЙ РОБОТІ КЛАСУ В ЗВ'ЯЗКУ З ВИРОБНИЧИМ НАВЧАННЯМ

Досвід СШ № 62 переконує, що учні класів з виробничим навчанням працюють у звичайних умовах і їх не слід ставити в якісь особливі умови. Як і раніше, вони виконують громадські доручення. Половина учнів 9 «а» класу має загальношкільні доручення, 6 учнів класу — члени комітету ЛКСМУ школи.

Учні класу беруть активну участь в суспільнокорисній праці — обладнують фізичний кабінет, виготовляють в електроме-

ханічних майстернях рудника інструмент для шкільної майстерні. За досягнення найбільших успіхів у збиранні макулатури клас нагороджено почесною грамотою.

Значним авторитетом користуються в школі спортсмени класу. Вони займають перше місце з баскетбола, волейбола. В I чверті 1956/1957 навчального року проведено змагання з шахів на першість класу. Хороший почин був підхоплений іншими класами. А згодом вже відбулися змагання на першість класів з шахів. Наведені факти говорять про те, що учні даного класу благотворно впливають й на інших школярів, ведучи їх за собою.

Виробниче навчання допомагає ліквідувати неправильні взаємовідносини, які мали місце серед окремих старшокласників. Деякі хлопці цього класу з недовір'ям ставились до участі дівчат у фізичній праці. Але після того, як Вишневська, Єжова та інші дівчата стали працювати краще за окремих хлопців, зникли всякі сумніви. Діти не тільки краще пізнаються в труді, але праця допомагає їх правильно виховувати. Ось показовий приклад.

Інженер Невструєв запропонував учениці М. підмести приміщення цеху. Дівчина «згоріла» від сорому. Роботу вона виконала, але кожную хвилину оглядалася, чи з неї ніхто не сміється. Кожен робітник, учень-практикант, зайняті своєю роботою, з задоволенням спостерігали за її старанною роботою. Так у свідомості формується поняття, що не треба цуратись буденної праці, що вона потрібна, бо допомагає людям краще жити, працювати.

Як повідомляють батьки, учні і раніше допомагали в домашньому господарстві. Тепер вони це роблять свідоміше, охоче, з почуттям обов'язку. А деякі дівчата навіть стали займатися ремонтом побутових приладів. Учениця Москалець Л., наприклад, відремонтувала електроутюг, керогаз, учениця Хабарова — своє ліжко.

Мати Л. Москалець заявила:

«Я впевнена, що, якби Лариса не вчилася в класі з виробничим навчанням, вона ніколи не взялася б за цей ремонт».

Учні даного класу стали більше поважати працю інших людей. 9 «а» клас — єдиний по школі, який має лише п'ятірки за санітарний стан. Серед учнів класу виникла думка краще прибрати кімнату, де вони вчать. Дирекція школи підтримала цю ініціативу. Немає сумніву, що це намагатимуться зробити й інші класи.

Виховне значення виробничої праці полягає в тому, що воно дає учням можливість відчутти ціну трудових зусиль, які прикладають їх батьки, щоб створити матеріальні цінності. Підвищується авторитет батьків. Зростає виховна роль не тільки школи, але й сім'ї.

Виробниче навчання вносить істотні зміни в систему виховної роботи класу. Значної сили набирає вплив виробничого

колективу. Учні 9 «а» класу вносять свій вклад у виробництво продукції електромеханічних майстерень. Відставання того чи іншого цеху вони сприймають як своє відставання. І хоча соцзмагання серед учнів ще не оформлено (а це недолік), вони все ж беруть активну участь у змаганні всього колективу. Тут виступає на перший план виховання ділом. Як вчить В. І. Ленін, тільки в праці разом з робітниками та селянами можуть бути виховані справжні комуністи.

Всі учні вивчили і успішно склали заліки з техніки безпеки. Керівники практики, робітники ретельно слідкують за тим, щоб учні дотримувались цих вимог. Кожне порушення гостро засуджується, стає предметом колективного обговорення. Отже, виникають нові дисциплінуючі фактори.

Деякі зміни внесено в структуру учнівського комітету класу. Обрано відповідального за виробниче навчання. На зборах він звітує про свою роботу. Чотирьох учнів обрано бригадирами. Учні чергують не тільки в школі, а й на виробництві. Бригадирів слід переобирати через кожні 3—4 місяці, як це робив у виховних закладах А. С. Макаренко. Лише за такої умови, підкреслювали Н. К. Крупська і А. С. Макаренко, вони зможуть розвинути свої організаторські здібності, бо «Ще більше вправлення організаторських здібностей,— як зазначав А. Макаренко,— відбувається в самому цеху під час роботи»¹.

Враховані недоліки в організації виробничого навчання в минулому навчальному році, коли не було встановлено персональної відповідальності за слюсарний інструмент, яким користувались учні. Тепер у класі виділено з числа школярів інструментальника. Кожен учень має свій куточок у шафі, а інструмент — порядковий номер. Отже, всі знають, чий він. Це зроблено інженером т. Невструєвим після того, як він прочитав «Педагогічну поему».

На жаль, в багатьох статтях про роботу класів з виробничим навчанням навіть не згадується спадщина радянської школи та педагогіки з цього питання.

Говорячи про вплив трудових факторів на виховання колективу класу, треба відзначити, що вони розширюють коло питань, які вирішує колектив класу: збільшується кількість постійних доручень, зростає актив і сила виховного впливу колективу на окремих його членів.

Незважаючи на те, що учні цього класу працюють напружено, в СШ № 62 не знижують вимог щодо проведення політінформацій, бесід. Їх лише наблизили до потреб класу та виробництва.

Учні класу навчилися цінувати час: керівники практики ознайомили їх з нормами, розцінками. Школярі стали більш зібраними, серйозними.

¹ А. С. Макаренко, т. 5, «Радянська школа», 1954, стор. 185.

Фізична праця добре впливає на працездатність учнів. За свідченням директора школи, вчителів більшість учнів — хлопців та дівчат за час навчання в даному класі підвищила свою успішність. 70% учнів 9 «а» класу встигає на «4» і «5».

За літню практику 1956 р. дев'ятикласникам було нараховано значну суму грошей. Це фонд всього класу, за рахунок якого наступного літа буде організовано туристський похід.

ІV. ВЧИТЕЛІ, БАТЬКИ, УЧНІ ПРО ВИРОБНИЧЕ НАВЧАННЯ

Про виховне значення виробничого навчання розповідають самі учні, їх батьки, вчителі.

Учениці 9 «а» класу СШ № 62 пишуть в листі до міської газети «Червоний гірник».

«Робота на виробництві допомагає нам краще зрозуміти фізичні та хімічні явища, які ми вивчаємо в школі»¹.

В своєму листі вони гаряче дякують колективу електромеханічних майстерень за допомогу в оволодінні професією слюсаря. Особливо цікавим є лист в міську газету учня 9 «а» класу з виробничим навчанням СШ № 10 Тищенко С. Він пише: «Мене сповнює хвилююча мрія бути токарем-швидкісником. Таким, як один з найкращих на Криворіжжі токар заводу «Комуніст» т. Потапов, як передовий у Радянському Союзі токар-новатор т. Афанасьєв.

Ці мрії часто приходять до мене, коли я працюю біля токарного верстака. Вони заохочують мене до ґрунтовного вивчення фізики, хімії, математики — предметів, тісно пов'язаних з виробництвом»².

Висловлювання самих учнів стверджують правильність і доцільність введення виробничого навчання, переконливо свідчать про впевненість учнів у тому, що на кожній ділянці соціалістичного життя можна принести користь своїй Вітчизні.

Автором даної статті була розроблена анкета, в якій перед батьками ставились питання, пов'язані з навчанням їх дітей в класах з виробничим навчанням.

З 15 одержаних відповідей батьків учнів СШ № 62 не було жодної, в якій говорилося б про перевантаженість школярів у зв'язку з введенням виробничого навчання. Ось що пише головний інженер управління «Південсантехмонтажу» т. Григораш:

«Я і моя дружина вважаємо, що навчання нашої дочки Олі в класі з виробничим навчанням має позитивний вплив на її ставлення до праці, до виробу професії.

Виробниче навчання не перевантажує її. Навпаки, воно до-

¹ Газета «Червоний гірник» від 14. X 56 р.

² Там же.

помагає навчанню в школі, вносячи в повсякденне життя різноманітність. Це тим більше важливо для Олі, яка багато читає художньої літератури. Оля пишається своїм класом і роботою на виробництві. Ми, батьки, вітаємо таке навчання»¹.

Про відсутність перевантаження учнів у зв'язку з виробничим навчанням повідомляють в листах також батьки учнів Хабарової (мати — рахівник), Зуб, мати якого вчителька, та інші батьки.

Отже, практика виробничого навчання розсіяла побоювання, що учні даних класів будуть перевантажені. Насправді, виробниче навчання при належній організації допомагає їм легше перенести те перевантаження навчальною роботою, яке взагалі має місце в школі і про яке вже довгий час веде розмову наша промадськість.

Робота класів з виробничим навчанням обговорювалася на засіданні батьківського комітету СШ № 62. Член батьківського комітету інженер Євтихнев позитивно оцінив роботу класів з виробничим навчанням, висловив думку про необхідність охоплення таким навчанням переважної більшості, якщо не всієї кількості учнів. Разом з тим він звернув увагу на те, що робота класного керівництва в цих класах вимагає значно більшої затрати часу, зусиль, а тому і повинна оплачуватися по-іншому.

Голова батьківського комітету т. Островський сказав: «Ми рухаємося по неходженій стежці. Я вважаю, що підвищення успішності в 9 «а» класі знаходиться в залежності від їх участі у виробничій праці».

Домогосподарка т. Кононова, два сини якої навчаються у класі з виробничим навчанням, зазначає:

«Я, як мати, дуже вдячна Радянській владі, що вона ще раз потурбувалася про наших дітей».

З кожним днем стає менше тих, хто вичікує, що з цього вийде. Факти, на жаль, свідчать, що маловірів більше в школі, ніж за її межами. Є ще серед керівників шкіл такі, яким більше до вподоби «тихе життя».

Радянські люди, глибоко усвідомлюючи рішення XX з'їзду КПРС, розуміють, яку велику користь принесе нашій країні нове поповнення робітничого класу і колгоспного селянства, що увіллється в трудові колективи після закінчення середньої школи. В цьому суть одного з визначних історичних процесів, який відбувається на наших очах.

Велика армія радянських трудівників поповнюється людьми, які покликані підняти на вищий рівень продуктивність праці, що є найголовнішим, найважливішим для остаточної перемоги нового ладу. Ось чому ми повністю підтримуємо дум-

¹ Зберігається в матеріалах кафедри педагогіки Криворізького державного педінституту.

ку директора СШ № 62 т. Барабанової Н. А., яка писала, що «виробниче навчання 9 «а» класу свідчить про необхідність його організації не в окремих, а в усіх старших класах середніх шкіл, тільки з різних кваліфікацій»¹.

Цього настійно вимагає життя. Взяти б такий факт. За останні два роки одну з шкіл нашого міста закінчило приблизно 150 юнаків та дівчат. З них у вузах і технікумах продовжують навчання більше 60 чол., працює на виробництві не більше 40 чол., а майже 50 випускників — ніде не працює, вештається без діла.

Так, у цьому році до Криворізького педагогічного інституту складали вступні іспити чимало юнаків та дівчат, які ще у 1953 р. або 1954 р. закінчили школу, але ніде не працювали.

Виробниче навчання допомагає учням знайти місце у житті, вони сміливо дивляться на своє майбутнє, у них широкі перспективи. В школах нашого міста в цьому році поширюється й інша форма підготовки до практичної діяльності — це гуртки, в яких учні знайомляться з професіями лаборантів-хіміків (СШ № 60, 8), майстрів-шевців (СШ № 60) та ін.

Всі матеріальні витрати беруть на себе підприємства, які зацікавлені в підготовці спеціалістів. Таким чином, у нас поширюється й та форма підготовки до самостійного життя, яка рекомендована АПН РРФСР. На наш погляд, на даному етапі треба розвивати обидві форми підготовки до практичної діяльності. Зрозуміло, що класи з виробничим навчанням дають змогу більш організовано проводити цю роботу, не дуже переважуючи учнів.

Досвід української педагогічної думки та практики знаходить схвалення вчителів інших союзних республік. Вчитель А. Тоїсов з міста Джалал-Абад, Киргизької РСР, який відвідав Україну, зазначає, що це «можна зробити і у нас»².

Радянська школа, готуючи дітей до самостійного трудового життя, набагато підвищує свій авторитет у народі.

Політехнічне навчання — одна з багатьох переваг радянської системи виховання над капіталістичною системою, де не може бути й мови про вільний вибір професій.

Немає сумніву, що радянська школа при допомозі широкої громадськості з честю виконає це завдання, як виконувала його на всіх етапах розвитку нашої соціалістичної держави.

¹ «Червоний гірник» за 14. X 1956 р.

² Газета «Знамя коммунизма» за 30 травня 1956 р., місто Джалал-Абад.